

ОФІЦІЙНИЙ РОЗДІЛ

- Про наукову концепцію розвитку законодавства України (доповідач — академік НАПрН України Р.О. Стефанчук)
- Біопаливо і нафтове паливо в контексті паливної незалежності України (доповідач — доктор хімічних наук Л.К. Патріляк)
- Про нагородження відзнаками НАН України (доповідач — академік НАН України В.Л. Богданов)
- Кадрові та поточні питання

ІЗ ЗАЛИ ЗАСІДАНЬ ПРЕЗИДІЇ НАН УКРАЇНИ 11 грудня 2024 року

Засідання Президії НАН України 11 грудня 2024 р. відбулося під головуванням президента НАН України академіка НАН України А.Г. Загороднього.

Члени Президії НАН України заслухали доповідь Голови Верховної Ради України академіка НАПрН України, доктора юридичних наук **Руслана Олексійовича Стефанчука** про наукову концепцію розвитку законодавства України (стенограму див. на с. 49).

Закон України «Про правотворчу діяльність» регламентує систему законодавства України, яка структурується від актів вищої юридичної сили до актів нижчої юридичної сили. Тобто Закон визначає систему нормативно-правових актів та систему законодавства, завдяки чому істотно удосконалюється правотворчість і законотворчість в Україні. За своєю сутністю та змістом він є базовим нормативним актом для правової системи України і передбачає її реформування, вдосконалення, упорядкування та оптимізацію, насамперед таких її підсистем, як правоутворення, правотворчість, законотворчість, нормотворчість тощо.

Реалізація завдань цього Закону потребує підвищення рівня ефективності правотворчого процесу, а головне — науково-правового супроводу правотворчої діяльності. Особливо це стосується наукового прогнозування та наукової експертизи. Так, з метою реалізації принципу наукового забезпечення правотворчої діяльності Закон України «Про правотворчу діяльність» (ст. 22) передбачає підготовку Наукової концепції розвитку законодавства України, розроблення якої здійснює що п'ять років Національна академія наук України, що має забезпечити системне прогнозування розвитку законодавства України, його окремих сфер, галузей та напрямів. Закони та підзаконні нормативно-правові акти повинні бути гармонізовані між собою і в комплексі створювати сприятливе нормативно-правове поле для суспільної діяльності у різних сферах.

Крім того, перед НАН України поставлено завдання з проведення незалежної правової експертизи проєктів законів, передусім на їх відповідність зобов'язанням України у сфері європейської інтеграції та праву ЄС, а також щодо інших аспектів, які можуть вплинути на якість проєкту нормативно-правового акта.

Залучення науковців НАН України до проведення незалежної правової (юридичної) експертизи проєктів законів та інших нормативно-правових актів дозволить вирішити низку питань:

- 1) визначення пріоритетності прийняття нормативно-правових актів;
- 2) аналіз та оцінювання соціальних потреб, публічних та суспільних інтересів, які потребують врегулювання шляхом унормування;
- 3) оцінювання правових ризиків, які є необхідним елементом правотворчості і правозастосування;
- 4) розроблення концептуальних засад розвитку галузевого законодавства України;
- 5) аналіз поточного стану правового регулювання відповідних суспільних відносин з визначенням колізій, прогалин, суперечностей, застарілих норм тощо;
- 6) обґрунтування механізмів розв'язання наявних проблем, визначення кола питань, які підлягають урегулюванню в законодавстві України;
- 7) оцінювання відповідності правового регулювання певних суспільних відносин міжнародно-правовим зобов'язанням України;
- 8) забезпечення юридичного прогнозування реалізації прийнятих суб'єктами правотворчої діяльності нормативно-правових актів;
- 9) юридично-технічне оцінювання нормативно-правових актів з метою визначення їх відповідності вимогам юридичної техніки.

З метою забезпечення виконання покладених на НАН України завдань та враховуючи, що в системі Академії є три наукові установи юридичного спрямування (Інститут правотворчості та науково-правових експертиз НАН України, Інститут держави і права імені В.М. Корецького НАН України, Державна установа «Інститут економіко-правових досліджень імені В.К. Макутова НАН України»), по-

становою Президії НАН України від 15.05.2024 № 221 було створено Науково-координаційну раду з питань правотворчої діяльності при Президії НАН України як науково-консультативний і координаційний орган. Серед її основних завдань визначено, зокрема, такі:

- участь в організації підготовки Наукової концепції розвитку законодавства України;
- підготовка пропозицій щодо пріоритетних напрямів діяльності НАН України з виконання функцій, покладених на неї Законом України «Про правотворчу діяльність»;
- координація фундаментальних і прикладних наукових досліджень з проблем правотворчості;
- участь в організації проведення юридичної (правової) експертизи проєктів законів;
- координація діяльності з правового моніторингу законодавства України, зокрема у науковій, науково-технічній та інноваційній сферах, з метою формування пріоритетних напрямів діяльності НАН України з виконання функцій, покладених на неї Законом України «Про правотворчу діяльність», тощо.

Рада забезпечує взаємодію наукових установ НАН України з усіма учасниками процесу правотворчої діяльності, представниками інститутів громадянського суспільства, органів державної влади та місцевого самоврядування, Науково-консультативною радою при Голові Верховної Ради України, фахівцями наукових установ національних галузевих академій наук та закладів вищої освіти тощо.

Наукова концепція розвитку законодавства має стати обґрунтуванням як стратегії правового забезпечення, так і механізмів реалізації поставлених цілей та завдань. Саме завдяки правовим теоріям, концепціям, вченням можна передбачати нові факти, прогнозувати майбутній розвиток подій. Забезпечення стратегічного прогнозування є першочерговим завданням правової політики, яка на основі виявлених закономірностей обґрунтовує тенденції і перспективи розвитку майбутнього законодавства, права як цілісної системи, а також її складових, здатних забезпечити як вирішення

Виступ академіка НАПрН України Руслана Олексійовича Стефанчука

поточних завдань, так і послідовний розвиток суспільних відносин.

Наукова концепція розвитку законодавства України як прогностичний документ публічно-політичного характеру має визначати стратегію дій суб'єктів правотворчості на довго- та короткострокову перспективу щодо здійснення планів, програм, реформ у сфері права та перелік нормативно-правових актів, необхідних для розроблення і прийняття, у хронологічній послідовності, зберігаючи логіку розвитку відповідної галузі законодавства; пріоритети у соціально-економічному розвитку в повоєнний період; узгоджуватися з раніше прийнятими стратегічними документами державного рівня щодо розвитку окремих сфер суспільних відносин або коригувати їх; передбачати необхідність розроблення і прийняття лише об'єктивно зумовлених нормативно-правових актів, уникати зайвого правового впливу, регульованості суспільних відносин.

Ця діяльність має відбуватися і відповідно до євроінтеграційних зобов'язань України, тобто передбачати заходи з адаптації законодавства України до права ЄС. Стратегія Концепції має спрямовуватися на завершення реформ, що тривають в Україні десятки років у сфері судоустрою та судочинства, правоохоронної діяльності, адміністративно-територіального устрою, місцевого самоврядування та в інших важливих сферах суспільних відносин.

Фахівці юридичних установ НАН України вже опублікували низку фундаментальних праць з цієї проблематики: «Правова модель сталого розвитку України» (2021), «Правова доктрина і державність: вектор взаємозв'язку» (2022), «Правотворення і правотворчість в умовах воєнного стану та миробудівництва» (2023), «Парадигма правового регулювання в Україні: змістово-інструментальні виміри» (2023), збірник наукових праць «Систематизація законодавства України як важлива складова правотворчої діяльності в умовах євроінтеграції» (2024), збірник матеріалів науково-практичного круглого столу «Закон України «Про правотворчу діяльність» як механізм удосконалення правотворчого процесу в Україні» (2024) та ін.

19 вересня 2024 р. відбулася презентація першого в Україні Науково-практичного коментаря Закону України «Про правотворчу діяльність», який підготовлено на основі узагальнення новітньої правової доктрини з урахуванням практик Конституційного Суду України та Європейського суду з прав людини.

Отже, перед науковцями НАН України постає комплекс невідкладних завдань із забезпечення правових та організаційних засад правотворчої діяльності з метою подальшого удосконалення правотворчого процесу в Україні, врегулювання суспільних відносин, пов'язаних із плануванням, розробленням, прийняттям, застосуванням нормативно-правових актів та наближенням українського законодавства до стандартів ЄС.

В обговоренні доповіді взяли участь головний науковий співробітник Інституту історії України НАН України академік НАН України В.М. Шаповал; голова підкомітету з питань законодавчого забезпечення і контролю за діяльністю дипломатичної служби Комітету Верховної Ради України з питань зовнішньої політики та міжпарламентського співробітництва академік НАН України О.Л. Копиленко; віцепрезидент НАН України, голова Секції суспільних і гуманітарних наук НАН України академік НАН України С.І. Пирожков; академік-секретар Відділення фізики і астрономії

НАН України академік НАН України В.М. Локтев; голова ради директорів НТК «Інститут монокристалів» НАН України академік НАН України В.П. Семиноженко; директор Фізико-механічного інституту імені Г.В. Карпенка НАН України академік НАН України З.Т. Назарчук; академік-секретар Відділення загальної біології НАН України академік НАН України В.Г. Радченко; директор Головної астрономічної обсерваторії НАН України академік НАН України Я.С. Яцків; президент НАН України академік НАН України А.Г. Загородній.

* * *

Далі було заслухано доповідь завідувача відділу каталітичного синтезу Інституту біоорганічної хімії та нафтохімії ім. В.П. Кухаря НАН України доктора хімічних наук **Любові Казимирівни Патриляк** на тему «Біопаливо і нафтове паливо в контексті паливної незалежності України» (стенограму див. на с. 54).

Доповідь було присвячено дослідженням впливу хімічного складу природних олій на якість отримуваних переестерифікацією естерів жирних кислот. Ці роботи мають важливе прикладне значення і спрямовані, зокрема, на розроблення ефективних гомогенно-каталітичних методів одержання етилових та бутилових естерів жирних кислот на основі рослинних олій або відходів соняшникової олії, використаної в харчовій промисловості. Отримані продукти можна використовувати як компоненти біодизельного палива, що підтверджено численними моторними випробуваннями.

Синтезовано також високоефективні біфункціональні цеолітні каталізатори перетворення лінійних вуглеводнів на ізомерні структури з низьким вмістом благородних металів або навіть і без них, що дає можливість отримувати ізомеризат як цінний високооктановий компонент бензину.

Проведені дослідження є особливо важливими в умовах воєнного стану та практично повної залежності України від постачання моторних палив з-за кордону. Налагодження вітчизняного виробництва етилового біодизелю сприяло б зменшенню залежності держави

Виступ доктора хімічних наук Любові Казимирівни Патриляк

від імпорту дизельного палива та поліпшенню екологічної ситуації.

Співробітники Інституту біоорганічної хімії та нафтохімії ім. В.П. Кухаря НАН України мають великий досвід у створенні та вивченні фізичних і фізико-хімічних властивостей етанольного біодизельного палива, а також каталізаторів ізомеризації лінійних алканів для отримання високооктанових бензинів. Дослідження зі створення біопалива Інститут здійснює в тісній співпраці з установами НАН України, зокрема з Інститутом фізичної хімії ім. Л.В. Писаржевського, Інститутом енергетичних машин і систем ім. А.М. Підгорного, а також із Національним технічним університетом України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». Напрацювання інституту за цим напрямом упродовж останніх років опубліковано в провідних міжнародних і вітчизняних журналах, представлено на численних міжнародних і вітчизняних конференціях, а новизну та пріоритет робіт захищено патентами України.

В обговоренні доповіді взяли участь завідувач відділу каталітичних синтезів на основі одновуглецевих молекул Інституту фізичної хімії ім. Л.В. Писаржевського НАН України академік НАН України П.Є. Стрижак; директор Інституту харчової біотехнології та геноміки НАН України академік НАН України Я.Б. Блюм; ди-

ректор Інституту сорбції та проблем ендоекології НАН України член-кореспондент НАН України В.В. Брей; академік-секретар Відділення хімії НАН України академік НАН України М.Т. Картель; директор ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України» академік НАН України В.М. Геець; голова Наукового комітету Національної ради України з питань розвитку науки і технологій доктор фізико-математичних наук О.В. Антонюк.

* * *

Члени Президії НАН України розглянули також низку поточних питань:

- внесли зміни до складу Постійної комісії НАН України з оцінювання ефективності діяльності наукових установ НАН України;
- погодили запровадження планування показників розвитку кадрового потенціалу в наукових установах НАН України;
- затвердили Порядок складання, затвердження та контролю за виконанням фінансового плану суб'єкта господарювання НАН України;
- внесли зміни до постанови Президії НАН України від 23.10.2020 № 173 «Про затвердження складу бюро секцій Національної академії наук України»;
- погодили зміни у складі Комісії з припинення юридичної особи Донецький ботанічний сад Національної академії наук України;
- затвердили скориговані плани підготовки та випуску видавничої продукції видавництвами НАН України у 2024 р.

Призначено:

- члена-кореспондента НАН України **Копійку Олега Валентиновича** на посаду директора Інституту прикладних систем управління Національної академії наук України.

Затверджено:

- члена-кореспондента НАН України **Лісовського Сергія Антоновича** на посаді заступника директора з наукової роботи Інституту географії НАН України;
- доктора технічних наук **Шалевську Інну Анатоліївну** на посаді заступника директора з наукової роботи Фізико-технологічного інституту металів та сплавів НАН України;

- доктора хімічних наук **Орисик Світлану Іванівну** на посаді заступника директора з наукової роботи Інституту загальної та неорганічної хімії ім. В.І. Вернадського НАН України;

- кандидата хімічних наук **Потапенка Олександра Васильовича** на посаді заступника директора з наукової та науково-організаційної діяльності Інституту загальної та неорганічної хімії ім. В.І. Вернадського НАН України;

- кандидата географічних наук **Чехнія Віктора Михайловича** на посаді ученого секретаря Інституту географії НАН України;

- кандидата технічних наук **Гармаш Ларису Іванівну** на посаді ученого секретаря Інституту чорної металургії ім. З.І. Некрасова НАН України;

- кандидата хімічних наук **Лисюк Людмилу Семівну** на посаді ученого секретаря Інституту загальної та неорганічної хімії ім. В.І. Вернадського НАН України;

- в.о. директора Інституту технічної механіки НАН України і ДКА України члена-кореспондента НАН України **Пошивалова Володимира Павловича** головним редактором журналу «Технічна механіка».

Погоджено призначення:

- академіка НАН України **Назаренка Володимира Михайловича** на посаду головного наукового співробітника Інституту механіки ім. С.П. Тимошенка НАН України;

- доктора фізико-математичних наук **Пашенка Олексія Валентиновича** на посаду завідувача відділу фазових перетворень Донецького фізико-технічного інституту ім. О.О. Галкіна НАН України;

- доктора технічних наук **Артюшенка Михайла Віталійовича** на посаду головного наукового співробітника Державної установи «Науковий центр аерокосмічних досліджень Землі Інституту геологічних наук НАН України»;

- члена-кореспондента НАН України **Омельчука Анатолія Опанасовича** на посаду завідувача відділу електрохімії та технології неорганічних матеріалів Інституту загальної та неорганічної хімії ім. В.І. Вернадського НАН України.

Відзнакою НАН України «За наукові досягнення» нагороджено:

- завідувача відділу Інституту технічної теплофізики НАН України члена-кореспондента НАН України **Фіалко Наталію Михайлівну** за багаторічну плідну сумлінну наукову, науково-організаційну і педагогічну працю, значні творчі здобутки у професійній діяльності та вагомий особистий внесок у розвиток наукових досліджень у галузі теплофізики та теплоенергетики.

Відзнакою НАН України «За професійні здобутки» нагороджено:

- завідувача лабораторії Інституту теоретичної фізики ім. М.М. Боголюбова НАН України доктора фізико-математичних наук **Гончара Миколу Семеновича** за багатолітню плідну наукову, науково-організаційну і педагогічну працю, високі професійні здобутки та вагомий особистий внесок у розвиток досліджень у галузі статистичної фізики конденсованого стану та математичного моделювання економічних процесів;
- першого заступника генерального директора з наукової роботи Державної наукової установи «Науково-технологічний комплекс «Інститут монокристалів» НАН України» члена-кореспондента НАН України **Чебанова Валентина Анатолійовича** за багатолітню плідну наукову, науково-організаційну і педагогічну працю, визначні творчі здобутки та вагомий особистий внесок у розроблення і впровадження інноваційних технологій у галузі синтезу біоактивних речовин та новітніх реагентів і каталізаторів для тонкого органічного синтезу;
- завідувача планово-виробничого відділу Інституту скінтіляційних матеріалів НАН України **Соколову Ольгу Вікторівну** за багатолітню сумлінну працю, високі професійні здобутки та вагомий особистий внесок у забезпечення ефективного планування і координації фінансово-господарської діяльності інституту.

Відзнакою НАН України «За підготовку наукової зміни» нагороджено:

- завідувача кафедри Київського національного університету імені Тараса Шевченка члена-кореспондента НАН України **Фрицького Ігоря Олеговича** за багатолітню плідну працю вченого, педагога і організатора науки, визначні творчі здобутки в галузі супрамолекулярної та біонеорганічної хімії й вагомий особистий внесок у підготовку наукових кадрів вищої кваліфікації.

Відзнакою НАН України «Талант, натхнення, праця» нагороджено:

- наукового співробітника Інституту чорної металургії ім. З.І. Некрасова НАН України доктора філо-

софії **Подольського Ростислава Вячеславовича** за плідну сумлінну працю, високий творчий потенціал та вагомий особистий внесок у популяризацію результатів досліджень у галузі матеріалознавства.

Подякою НАН України відзначено:

- провідного наукового співробітника Інституту проблем матеріалознавства ім. І.М. Францевича НАН України кандидата технічних наук **Толочина Олександра Івановича** за багатолітню плідну наукову і науково-організаційну працю, вагомий творчий здобуток та значний особистий внесок у розроблення інноваційних технологій створення жароміцних сплавів;
- провідного наукового співробітника Фізико-технологічного інституту металів та сплавів НАН України доктора технічних наук **Нурадинова Абді Сайдахматовича** за багатолітню плідну творчу працю та вагомий особистий внесок у розвиток наукових досліджень у галузі кристалізації і структуроутворення сплавів;
- старшого наукового співробітника Фізико-технологічного інституту металів та сплавів НАН України кандидата технічних наук **Маявіна Анатолія Григоровича** за багатолітню невтомну наукову працю, високі професійні здобутки та значний особистий внесок у розроблення новітніх ливарних технологій для створення корозійностійких і жароміцних матеріалів;
- в.о. завідувача відділу Інституту скінтіляційних матеріалів НАН України кандидата технічних наук **Даниленко Юлію Анатоліївну** за багатолітню плідну сумлінну працю, високі професійні здобутки та вагомий внесок у розвиток наукових досліджень у галузі міжнародної стандартизації;
- молодшого наукового співробітника Інституту скінтіляційних матеріалів НАН України **Варича Андрія Григоровича** за багатолітню сумлінну творчу працю та вагомий внесок у розвиток досліджень у галузі екологічно безпечних технологій вирощування монокристалів.

За матеріалами засідання підготувала О.О. Мележик